

Ludia strácajú spojenie s prírodou. Prioritou Pieta Oudolfa pri tvorbe nášho ľudského mestského prostredia je používanie zelene.



Krotiteľ prírody

Premýšľavý Holanďan Piet Oudolf prešiel kus dobrodružnej cesty, kým sa vypracoval na rešpektovaného krajinného dizajnéra. Jeho kroky nedávno smerovali aj na Slovensko, kde sa stal jednou z hlavných hviezd festivalu DAAD. Text: Ivana Pasečná



Fantastické letné mohutné výsadby modrofialových medonosných trvaliek agastache v chicagskej Lurie garden v Millenium Parku sú charakteristické dlhou dobou kvitnutia.

Po jeho prezentácii, ktorou poctil našu architektonickú scénu v rámci festivalu Dni architektúry a dizajnu alias DAAD, ma oslovil istý architekt: «Vedeli by ste spraviť to čo on?» Kto videl jeho práce ako Millenium Park v Chicagu, pochopí, v akej mierke sa Piet Oudolf dokáže pohybovať. Namiesto rozľahlého anglického trávniku používa lúky. Namiesto spevneného chodníka pás trávniku. Ako vôbec dokáže uchopiť tak veľké plochy, ktoré sú nahusto vysadené živým materiálom? Možno považovať jeho záhrady za bezúdržbové, ako ich sám prezentuje? Tieto otázky mi vrtali v hlave pri príprave na rozhovor. Bola som zvedavá, kde presne sa nachádza oblasť jeho záujmu. V dizajne, ekológii alebo v architektúre? Je fanatik do rastlín, alebo poetický umelec? V čom spočíva jeho výnimočnosť?

Pokladáte sa za krajinného architekta, záhradného dizajnéra, alebo skôr za milovníka dobrého dizajnu a rastlín?
Som krajinným dizajnérom, pretože nie som oficiálnym krajinným architektom. Fascinovaný rastlinami som prišiel do praxe v roku 1975 a šiel som opäť študovať, aby som sa mohol stať ich dodávateľom. Neskôr som založil malú pro-

jektnú kanceláriu, zaoberajúcu sa záhradným poradenstvom a navrhovaním záhrad. Moja vďaka pre rastliny ich učinila neoddeliteľnou súčasťou mojich návrhov.
Ste známy tým, že pracujete s časom...
Rastliny sa časom menia, je to prirodzené. Stromy a kry sa nemenia tak rýchlo, preto je najľahšie navrhovať stromy. Trvalky, byliny alebo okrasné trávy sú veľmi dynamické, menia sa podľa sezóny. Rastú, menia farby, žijú a umierajú. Myslím, že v tom je ten rozdiel, že trvalky robia krajinu dynamickejšou. Keď vyjdete von, viete, že sa niečo zmenilo bez toho, aby ste si uvedomili, čo presne.
A tiež diverzita verejných priestorov ovplyvňuje aj ich kvalitu...
Ak sa zaujímate o to, ako spolu rastliny rastú, vytvárate prostredie pre hmyz a zvieratá. Vytvárate priestor, v ktorom sa bude odohrávať veľa vecí.
Takže vytvárate vlastnú planétu?
Áno, presne. Ale čo je oveľa dôležitejšie, vytváraním monokultúr neprilákate množstvo zaujímavých vtákov alebo hmyzu. Realizáciou stanovišť alebo výsadbí, ktoré sú založené skôr na interakcii medzi rastlinami kombinovanými na základe sezónnosti, tiež vytvárame miesto pre vtáky a hmyz. Ak toto ignorujeme, netvoríme udržateľný systém.

Známy krajinný architekt Sitta v jednom z rozhovorov pre Atrium uviedol, že ak by nebol architektom, bol by pravdepodobne plastickým chirurgom. So záhradami je však spojené menšie riziko, keďže nechodia bežne po ulici a ak sa nevydaria, nič sa nedeje.
Historické záhrady boli miestom, kde sa stretávala hudba s umením a záhrady boli súčasťou tohto systému. Takže vytvárame niečo, s čím chceme, aby boli ľudia spojení. Ak pracujete vo verejných priestoroch, podstupujete riziko v tom zmysle, že vaša práca môže byť zničená bez vášho pričinenia. Ľudia križujú výsadby, nerešpektujú ich, nie je to dobré pre výsledok vašej práce a pre vaše meno. Áno, byť chirurgom je riskantné, ale nájsť pacienta je možno jednoduchšie ako nájsť vhodné miesto na vytvorenie záhrady.
Ak sa nedarí rastlinám, ste za to zodpovedný?
Ja ako zhotoviteľ som zodpovedný za estetickú stránku. Bez dobrej údržby nejestvuje dobrá záhrada. Takže prioritou číslo jeden je, že dobrá záhrada musí mať dobrého záhradníka. Ak má klient peniaze, môžete mať údržbu realizovaného priestoru pod kontrolou. Tí, ktorí neinvestujú do údržby, mrhajú peniazmi. →



Jedna z veľkolepých Trentham záhrad v anglickom grófstve Staffordshire je «zariadená» v prírodnom štýle a plná farebných akcentov.



Trentham v septembri demonštruje návštevníkom veľmi silné spojenie medzi «starou» architektúrou a sviežimi výsadbami rastlín a tráv.

→ Áno, to je pravda. Kedy sa zrodila vaša vášeň pre rastliny?

Keď som mal 25 rokov, začal som navrhovať záhrady v menšej mierke. Moje skúsenosti neboli také veľké, ako keď sme kúpili statok a začali zakladať vlastné záhrady a vytvárať nové koncepty výsadbí. Bola to veľká skúsenosť.

A čo ste robili predtým?

Pracoval som v rodinnej reštaurácii. Bol som pohltený rytmom rodinného biznisu a nerozmýšľal som o budúcnosti.

A ako sa to začalo s rastlinami?

Začal som sa stretávať s rastlinami a pomyslel som si, že to je to, čo by som chcel robiť celý život. Začal som veľmi neskoro. Nemá to nič spoločné s vekom, má to čo do činenia s vašou vášňou. Mal som v tej dobe zvláštny prístup, ľudia majú často záujem o botanické a biologické aspekty rastlín. Ja sa zameriavam na charakter rastlín, ako z nich môžeme niečo výnimočné vytvoriť. Ak ich nakombinujete správne, môže vzniknúť niečo emocionálne hlboké, veľmi dojemné. To je to, o čo sa snažím a viem, že niektorí ľudia to budú milovať. Našiel som vášeň v zhromažďovaní rastlín, založili sme si škôlku a začali robiť výskum o vzájomnej tolerancii jednotlivých druhov. Niektoré rastliny sa príliš samovysievajú, iné žijú len štyri roky. Dozvedali sme sa o životnom cykle rastlín a o tom, aké

agresívne a odolné môžu byť. A tak sme začali písať knihy o ich nových generáciách.

Keď k tomu všetkému pridáme ešte klimatické podmienky, ktoré sa tiež menia naprieč Zemou...

Preto som sa začal zúčastňovať konferencií, kde som sa stretával s krajinnými architektmi prevažne z Nemecka a Veľkej Británie. Vždy sme sa rozprávali o rastlinách a o tom, ako môžeme zmeniť tradičné navrhovanie záhrad, pri ktorom sú výsadby zamerané viac na dekorovanie, než na životné cykly rastlín. Ľudia si myslia, že môžu navrhovať, ale v skutočnosti dekorujú. Tiež je rozdiel v navrhovaní verejných priestorov, pretože výsadby musia vydržať, inak sa musíte neustále vraciat a nahrádzať ich. Preto je veľmi dôležité robiť svoju prácu dobre. V roku 1996 som na konferencii stretol istého chlapíka a začal som pracovať na prvej verejnej záhrade vo švédskom Štokholme a začal veriť v budúcnosť toho, čo robím.

Charakteristické sú pre vás nízkoúdržbové celoročné plošné výsadby, niekedy spontánne perióvové lúky, inokedy silná geometria. Povedala by som, že vaša tvorba nadväzuje na modernistickú tradíciu. Ako by ste charakterizovali váš štýl?

Časy sa menia. Keď sme pred 35 rokmi začali pracovať, bol to mix formálneho a neformálneho. Postupom času som začal viac inklinovať

k neformálnemu štýlu, ekológii a nízkej údržbe, čo si však vyžadovalo aj viac skúseností.

Ktoré konkrétne miesta, situácie, alebo akí ľudia vás osobne a profesionálne ovplyvnili?

Obdivujem viacerých umelcov a umenie vo všeobecnosti. Možno nemeckí filozofi, nemecký záhradník Karl Foerster, holandská krajinná architektka Mien Ruys. Jej otec mal záhradnícku škôlku, a moja rodina s týmto biznisom spočiatku začínala. Prišiel som do jej záhrady a tie záhony boli veľmi geometrické a plné rastlín. Vtedy som si uvedomil, že je možné vytvoriť krásnu záhradu prostredníctvom čistého použitia rastlín a nie ostatných vecí. Myslím, že to, čo robím, má čo do činenia skôr s osobným spôsobom sebayjadrenia než s nasledovaním ľudí. Inšpirácia pochádza z potreby vyjadriť sa. Spektrum, odkiaľ sa dá inšpirácia čerpať, je veľmi široké, od prírody po umenie. Dôvod, prečo veci robíme, vyplýva z potreby robiť niečo, aby sme sa cítili šťastní.

A robí vás to šťastným?

Áno, veľmi, inak by som to nerobil. To, čo robíme, by nám malo poskytovať veľa uspokojenia. Mňa to naplňuje.

Ste vodcom hnutia «New Perennial movement», ktoré združuje fanúšikov trvaliek a ornamentálnych tráv. Ste známy tiež vy-

užívaním nekonvenčných rastlín. Aká je vaša obľúbená kombinácia rastlín?

Mám rád robustnejšie výsadby, ktoré tvoria množstvo severoamerických druhov. Kombinácia rastlín je vtedy dobrá, keď pôsobí ako komunita, «habitat». Ale je to vždy umelé, nevytvára prírodu. V Battery Parku sme vytvorili záhradu spomienok obetiam útoku a ich príbuzným, príjemný dlhý pruh pozdĺž parku v rušnej oblasti na brehu rieky Hudson. Potrebovali sme pevné rastliny, ktoré odolajú tomuto tlaku, preto park na rozdiel od High Line nemá «feeling» divokého a prirodzeného priestoru.

Navrhli ste množstvo súkromných a verejných priestorov po celom svete, no azda najvýznamnejšími dielami sú Millenium Park v Chicagu, ktorý sa zrodil zo spolupráce s uznávanou krajinnou architektkou Gustafson, či minuloročný exteriér pavilónu Serpentine Gallery, na ktorom ste spolupracovali so známym švajčiarskym architektom Petrom Zumthorom. Aká bola vaša vzájomná spolupráca?

Dobrá. Kathryn Gustafson je veľmi dominantná (smiech). Myslím, že Peter Zumthor dokáže byť tiež svojhlavý. Pracujem s egami. S niektorými sa dá pracovať, s niektorými nie. Všetci majú veľmi jasné predstavy. V skutočnosti sú všetci dominantní.

A Piet Oudolf?

Nie som dominantný. Som prítomný, to znamená, že som tam. Som sám sebou. Robím si svoju prácu. A robím to spôsobom, že sa «to» samo ukáže.

Aká je spolupráca krajinného dizajnéra s krajinným architektom? Jestvuje medzi nimi určité napätie?

Áno, myslím, že krajinní architekti chcú diktovať pravidlá. Mnohí nepoznajú rastlinný materiál a pohybujú sa oproti minulosti viac na poli architektúry.

Tu vzniká priestor na spoluprácu.

Obzvlášť dnes. V minulosti, na začiatku 20. storočia, krajinný architekt pracoval s rastlinami. Nikdy som nemal problém s architektmi, ale krajinní architekti problém majú, pretože súťažia o spevnené povrchy. Prítom by mali navrhovať stromy, pretože to je to, čo od nich žiadajú. Vždy, keď som pracoval s architektmi, spýtal som sa ich, ako ďaleko od stavby môžem zájsť a ako môžeme mimo nej spolupracovať tak, aby «landscaping» vzbudzoval podobný pocit ako ich budovy. Snažím sa vyvíjať architektovu identitu v rámci exteriéru.

Ako sa vám podarilo preraziť v zahraničí? Najprv som pracoval na privátnych záhradách v Anglicku. Vďaka rastlinám som si tam vybu-

Piet Oudolf:
«Pre krajinného architekta je príroda partnerom, ktorý nepozná zákony dizajnu a navrhovania. V zime môže všetko vymrznúť, ale aj nemusí.»



Oceňovaný krajinný dizajnér vo verejnej záhrade v Pensthorpe preukázal schopnosť prostredníctvom trvaliek a okrasných tráv zaistiť celoročné sfarbenie a záujem návštevníkov.



Záhrada v Pensthorpe na jeseň hýri farbami. Pri tvorbe výsadbového plánu bol dôležitý rytmus - opakujúce sa druhy trvaliek rozložené v závislosti od výšky a typu kvetenstva.

Piet Oudolf: «Ľudia si myslia, že navrhujú, ale v skutočnosti len dekorujú.»

→ doval veľa kontaktov. Potom som sa zúčastnil Chelsea Flower Show.

Podme sa rozprávať o projekte High Line v New Yorku. Aký bol váš príbeh?

V roku 2004 ma oslovil James Corner z newyorského ateliér Field Operations, ktorý sa dostal do užšieho výberu, či by som chcel byť súčasťou ich súťažného tímu na projekt v New Yorku. V tom čase boli mladou a malou kanceláriou a nemali veľa projektov. Pozrel som si ich webovú stránku a šiel som do toho. Súťaž sme vyhrali, pretože žiaden zo súťažných tímov nekládol dôraz na vegetáciu. V súťažnej porote boli ľudia zo susedstva, ktorí bojovali za to, aby tam boli rastliny, aby sa to zachovalo v stave, v akom to bolo v tých časoch. V roku 2005 sme začali s navrhovaním a v roku 2010 sa konalo otvorenie. Som hrdý na to, že som mal možnosť participovať na návrhu tohto miesta. Urobil by som to zadarmo.

Momentálne sa rodí tretia fáza. Čo od nej môžeme očakávať?

Sú tri fázy. Je 2,5 km dlhá a má svoj príbeh, ktorého som súčasťou. Hlavná myšlienka pochádza od krajinných architektov, ale ja som ju premietol do výsadiet. Teleso konštrukcie je rozdelené do desiatich sekcií s rôznymi nápadmi, v jednej som vytvoril les s veľký-

mi stromami. Táto fáza bude znovu odlišná, pretože sme zvolili ďalšiu paletu rastlín s rovnakou farbou, ale odlišnou v rytme, veľkostiach a v spôsobe ich kombinovania.

Sú vaše výsadby skutočne bezúdržbové?
Povedzme, že sú menej náročné na údržbu. Súčasny «landscaping» je o kontrole a údržba je jeho súčasťou. Snažíme sa vyplňať medzery a nedať priestor žiadnym otvoreným plochám. To je systém, ktorý treba zabezpečiť, aby rastliny rástli a nezostal priestor pre buriny.

Jestvuje typ projektu, o ktorom snívate?
High Line.

Myslím budúci projekt?

Čo môže byť viac? (smiech) Nemám potuchy. Lurie Garden alebo Battery Park, to bolo «niečo». Dostal som sa k najlepšej práci, aká existuje.

To je úžasné!

Pred niekoľkými rokmi sme participovali na benátskom Biennale, minulý rok ma opäť požiadali o účasť. Robím na najlepších projektoch. Samozrejme môžem povedať, že chcem spraviť záhradu na mesiaci, ale to nie je realistické. Minulý víkend ma požiadali o prácu na budhistickom kláštore a nechal som ju. Snažím sa pracovať v kontexte, v ktorom som šťastný a v dobrej atmosfére, to je pre mňa veľmi dôležité. Mierka bola obrovská a bolo doň zapojených veľa krajinných architektov. Ale dnes už neberiem každú prácu, i keď v minulosti to tak nebolo. Tvrdo sme na tom pracovali. Bol som vždy zaneprázdnený, dokonca aj keď som nezarábal peniaze. Rovnako zaneprázdnený ako teraz. Hlavná vec je, že sa na niečo zameriate a že ste schopní vidieť svetlo na konci tunela. Musíte vidieť, ako sa veci hýbu.

Akú radu by ste mi dali? Ako krajinný architekt (dizajnér) krajinnému architektovi?
Poradil by som jedinou vec, a tou je vašeň. Nepociťovať konkurenciu a pokračovať v niečom, v čom je človek jedinečný, veľa mi skromným spôsobom. Jediná vec, ktorá človeka môže poháňať, je, že má niečo, čo iní ľudia nemajú. Nie je to o tom, že sa cítí byť viac ako ostatní ľudia, ale že ľudia môžu mať úžitok z toho, čo robí.

Ako ste spokojný so súčasnými trendmi v krajinnnej architektúre?

Nevidím v trendoch problém. Ale ak nerozumiete rastlinám, nepoužívajte ich. Zelen je v súčasnosti dôležitá, ale upadá jej kvalita. Veci sú videné z rôznych uhlov pohľadu. Udržateľnosť a diverzita je niekedy povrchno používaný termín, každý ho používa, pritom stromy sú najviac udržateľné, pretože môžu prežiť budovy. Ak hovoríme o udrža-

teľnosti, nie je to o tom «ako dlho», ale je to tiež o tom, že všetko spolu dobre funguje. Zelen by mala spájať ľudí a robiť ich vedomými si svojho životného prostredia.

Holandské záhrady majú špecifickú kultúrnu minulosť. Slovenským chýba.

Ako to môžeme ovplyvniť?

Áno, myslím, že záhrady sú spojené s kultúrou, vždy boli vytvárané pre bohatých. Pracovná sila bola lacná.

Možno je to tým, že sme boli chudobnou krajinou...

Áno, ale sme v recesii a časy sa zmenili. Tvorba záhrad je založená viac na trendoch než tradíciách. Sú súčasťou domu. Vo všeobecnosti máme viac peňazí, ktoré môžeme investovať aj do záhrady. Záhrady sa stávajú súčasťou našej kultúry, ale iným spôsobom, sú určené pre všetkých. Parky boli v minulosti vytvárané viac pre rastliny a dnes pre ľudí. Cítim posun od reprezentatívnej formy k rekreačnej funkcii. Parky sú ukrátené o financovanie a stávajú sa «lacnejšími». Mestá cítia, že môžu vyčnievať z radu tým, že hovoria o zeleni, takže parky sa stávajú formou publicity a reklamy. Mestskí ľudia strácajú spojenie s prírodou. Mojou prioritou pri tvorbe ľudského mestského prostredia je vegetácia. ■

Piet Oudolf krajinný dizajnér, Hummelo, Holandsko

Piet
and
Oudolf
schap in
Land
schap

Je vplyvným a inšpiratívnym záhradným dizajnérom a autorom viacerých kníh o rastlinách a navrhovaní krajiny (k novším patrí kniha Landscapes and Landscapes, Noel Kingsbury, Vydavateľstvo Thames & Hudson, 2011, 282 strán). Piet robí svoju prácu už vyše 35 rokov a jeho záhrady ovplyvnili generácie známych dizajnérov. Najvýznamnejšími verejne prístupnými dielami sú strešná záhrada Lurie (2003) v Millenium Park v Chicagu, ktorú vytvoril so známou krajinnou architektkou Gustafson a Battery Park v New Yorku (2003) v južnom cípe Manhattanu, ktorý bol veľmi zanedbaný po septembrovom útoku na dvojččky. Topspotom je veľmi súčasný High Line (2006) v New Yorku a minuloročná záhrada v exteriéri Serpentine Gallery Pavillion (2011) v Londýne, ktorú vytvoril pre dielo Petra Zumthora.

www.oudolf.com